

**Відповіді до завдань II етапу
Всеукраїнської учнівської олімпіади з історії
у 2024-2025 навчальному році**

11 клас

Завдання II

Дайте розширене пояснення наведених висловів та історичних понять.

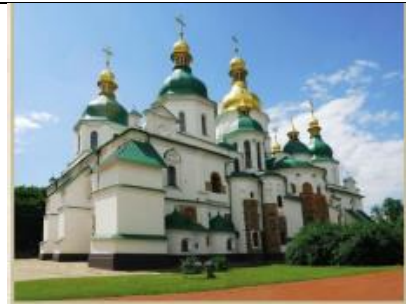
<i>Вислів (історичне поняття)</i>	<i>Пояснення</i>
«Біг до моря»	<i>Три послідовні маневрені операції англо-французької та німецької армій на Західному фронті у вересні-жовтні 1914 року під час I Світової війни 1914-1918 рр.</i>
Позиційна війна	<i>Сухопутна війна, коли збройну боротьбу ведуть на занятих територіях із глибокою багаторубіжною обороною та розгалуженим інженерним забезпеченням позицій окопного типу, а лінія фронту тривалий час залишається незмінною</i>
Брексіт	<i>Вихід Великої Британії з ЄС. Станом на червень 2019 року Велика Британія так офіційно не вийшла із ЄС, Brexit відклали на майбутнє через суперечки ЄС та Британії щодо умов подальшої співпраці та самого виходу країни із ЄС.</i>
Телеграма Ціммермана (або Нота Ціммермана)	<i>Таємна телеграма міністра іноземних справ Німецької імперії Артура Ціммермана до посланника Німеччини у Мексиці Генріха фон Екардта від 17 січня 1917 року з пропозицією утворити військовий союз з Мексикою проти Сполучених Штатів Америки.</i>
«Битва за республіку»	<i>Політична боротьба в Італії після II світової війни, у результаті якої 2.06.1946 на референдумі про форму державного правління більшість народу висловила протилежність монархії.</i>
«Операція «Захід»	<i>Наймасовіша депортація населення із Західної України відбулася в жовтні 1947 року</i>

Завдання III

Кожний регіон України має славетну історію, вікові традиції, неповторну культуру. Перед вами визначні пам'ятки архітектури історичних міст України. Укажіть назву та місце знаходження цих пам'яток.

Палац Станіслава Потоцького (Тульчин)

Софійський собор (Київ)

Палац Кирила Розумовського (Батурин)

Будівля Верховної Ради (Київ)

*Будинок страхового товариства
«Дністер»*

*Будинок Полтавського губернського
земства*

Собор святого Юра у Львові

Замок у Підгірцях (Львівська область)

*Дерев'яна церква Зішестя Святого Духа в
Потеличі*

Ансамбль Кафедрального костелу у Львові

Завдання V

Під час Української революції 1917-1921 років боротьба за національно-культурне відродження перетворилася в Україні на один із найважливіших напрямів національно-визвольного руху. Культурне, освітнє, наукове будівництво українського народу стало невід'ємною складовою державотворення.

Підготуйте план та тези вашого виступу на конференцію «Розвиток освіти і науки під час Української революції 1917-1921 років».

Орієнтовна відповідь:

План

I. Умови розвитку культури.

II. Діяльність культурно-освітніх організацій «Просвіти». Розбудова шкільництва.

III. Відкриття українських університетів.

IV. Стан науки. Утворення Української академія наук

Умови розвитку культури

Визвольна боротьба українського народу 1917-1921 рр. відкрила нову сторінку в історії культури. Крах Російської імперії з її багатовіковою централізаторською і русифікаторською політикою, боротьба за утворення суверенної української держави, глибокі соціально-економічні зрушення і пов'язана з цим хвиля сподівань та надій викликали духовне піднесення в суспільстві, яке проявилось у галузі культурного життя.

Разом із тим жорстока класова і національно-визвольна боротьба, політизуючи свідомість усіх соціальних груп, розколюючи суспільство на ворожі табори, спотворювала світосприймання людей і формувала складну і суперечливу культурно-ідеологічну обстановку.

Кожен політичний режим, що утверджувався в Україні, прагнув вести власну лінію в галузі культури. Кожен із них спирався на соціально і національно близькі йому верстви населення, у тому числі інтелігенцію, діячів культури, освіти, мистецтва, усіляко підтримуючи їх, при цьому залишаючись байдужим, а то й непримиренно ворожим до інших. Усе це деформувало природний хід культурних процесів, приглушуючи органічно властиві їм загальнолюдські, гуманістичні тенденції, висуваючи на передній план вузько класові, скороминущі, кон'юнктурні. У суспільстві панувала нетерпимість, жорстокість, зневага до людського життя. Інтелектуальна діяльність втрачала свою престижність, а інтелігенція – традиційні джерела існування.

Непристосована до життя у виняткових умовах війни, господарської розрухи, хронічного дефіциту інтелігенція першою ставала жертвою голоду; надмірна політизація штовхала її представників в епіцентр політичної боротьби, де були особливо великі жертви. Ось чому втрати освічених людей у 1917-1921 рр. були надзвичайно великі. Тисячі висококваліфікованих фахівців, учених, діячів культури емігрували за кордон. Проте інтелігенція інтенсивно поповнювалася за рахунок інших соціальних верств, які вносили в її свідомість свої настрої і сподівання. У таких умовах культурний процес в Україні набував своєрідних, властивих лише цій історичній добі, проявів і форм.

Діяльність культурно-освітніх організацій «Просвіти». Розбудова шкільництва.

Зусиллями української інтелігенції після Лютневої революції 1917 р. поширювалися національні культурно-освітні організації – «Просвіти», які найбільш активно діяли серед сільського населення. «Просвіти» організовували бібліотеки, драмгуртки, хорові колективи, лекторії тощо. Вони налагоджували видавничу справу, розповсюджували українські книги, газети, часописи. У роботі «Просвіт» охоче брали участь відомі українські письменники, поети, композитори, актори. Завдяки діяльності «Просвіт» багато українців уперше дізналося про славне минуле свого народу, його боротьбу за національне й соціальне визволення, прилучалося до скарбниці вітчизняної і світової культури. «Просвіт'яни» охоче виступали перед масовою аудиторією, на мітингах, святкуваннях ювілеїв, пам'ятних дат, клопоталися про організацію українських шкіл та гімназій. У квітні й вересні 1917 р. у Києві відбулися просвіт'янські з'їзди, які сприяли консолідації «Просвіт». На початку осені в Україні діяли 952 культурно-освітні установи «Просвіти».

З часом під впливом бурхливих подій, цілеспрямованої діяльності політичних партій робота «Просвіт» стала набувати більш виразного політичного характеру. Вони дедалі частіше згуртовували людей, виходячи з їхніх бажань служити справі будівництва незалежної української держави, не обмежуючись лише культурно-освітньою роботою. «Просвіти» залучали до визвольної боротьби тисячі раніше байдужих до національної справи українців.

На початок 1917 року в Україні діяло близько 30 тисяч шкіл, у яких працювало 58 тисяч освітян. Система управління освіти була майже суцільно зрусіфікована. Практично всі гімназії, училища й університети на території України були зросійщеними. Навчанням охоплювалося половина дітей шкільного віку.

Від перших кроків молодої держави, що виникла на хвилі Української революції, постало питання про відродження освіти українською мовою і на українських засадах. Численні осередки товариства «Просвіта», які з 1917-го активно взялися за поширення знань, не могли розв'язати всі проблеми.

На початку березня 1917 року з ініціативи громадськості в Києві було засновано Українське товариство шкільної освіти, а вже 18 березня в Києві урочисто відкрилася Перша українська гімназія імені Тараса Шевченка, директором якої став учений-хімік і педагог Петро Холодний.

Про це подбали політичні та громадські діячі, зокрема Українського клубу «Родина». Від перших днів революції вони підняли питання про українські школи. Державних фінансів на цю справу не було, сподівалися на кошти місцевого самоврядування і громадських організацій, вчительських спілок, Товариства шкільної освіти, «Просвіти», кооперативів. Наприклад, у Харкові першу українську гімназію відкрито зусиллями «Просвіти» у вересні 1917 року.

Відкриття українських університетів

За гетьмана Павла Скоропадського урочисто відкрили державні українські університети – Київський і Кам'янець-Подільський.

Про створення університету в Києві вирішили в серпні 1917 року на 2-му Всеукраїнському педагогічному з'їзді. Український народний

університет на природничо-математичному, юридичному та історико-філологічному факультетах мав готувати наукові кадри для українізації освіти. Заклад відкрився в жовтні 1917 року і діяв на базі Університету святого Володимира до 17 серпня 1918 року, коли Законом Ради міністрів Української держави його реорганізували в Київський державний український університет.

1 липня 1918 року гетьман Павло Скоропадський затвердив підписом Закон «Про заснування Кам'янець-Подільського Державного Українського Університету». Ці два університети стали першими на українських землях державними закладами вищої освіти з

Урочисте відкриття Кам'янець-Подільського державного університету відбулося 22 жовтня 1918 року.

Першим ректором Кам'янець-Подільського державного університету став відомий вчений, політичний, громадський і церковний діяч, мовознавець, історик церкви, майбутній митрополит Української православної автокефальної церкви Іван Огієнко. На момент відкриття університет мав богословський, природничо-математичний та історико-філологічний (з двома національними кафедрами: польської і єврейської літератури та історії). Уже за рік тут навчалися понад 1400 студентів із різних регіонів України.

Стан науки. Утворення Української академії наук

Складності революційного часу відбилися і на стані науки в Україні. Але у ці роки в її вузах і науково-дослідних центрах продовжували працювати видатні вчені: хімік Л. Писаржевський, біохімік О. Палладін, мостобудівник-новатор Є. Патон, філолог, історик і сходознавець А. Кримський, історики Д. Баталій, В. Бузескул, гідромеханік Г. Проскура, один із засновників вітчизняної школи газотурбобудування В. Маковський, математики Д. Граве і М. Кравчук та інші.

Разом із тим частина вчених, особливо тих, які активно включилися в політичну боротьбу, змушена була залишити Україну, рятуючись від переслідувань і голодної смерті. Багато з них продовжували наукову роботу в еміграції.

Революція надала можливість втілити в життя мрію кількох поколінь українських учених – створити національну Академію наук. Улітку 1918 р., за гетьманату, із числа видатних учених була організована Комісія зі створення Української академії наук (УАН).

Розробка концепції УАН виявила розбіжності у підході різних груп учених до питання про характер і завдання всеукраїнського наукового центру. Українознавці М. Грушевський, Д. Багалій, М. Василенко та інші бачили майбутню Академію найвищою науковою інституцією, що має за мету, окрім загальнонаукових завдань, усебічне вивчення української культури і української мови, сучасності й минулого України та її сусідів. Робота нової Академії мала стати важливим чинником у пробудженні української національної самосвідомості. Ці наміри українознавців не дістали підтримки всіх учених. Видатний природознавець зі світовим іменем академік В. Вернадський, який до Лютневої революції працював у Петербурзі та Москві, а в 1917 р. переїхав до України й активно включився в розбудову УАН.

Гетьман запропонував пост президента Академії М. Грушевському, але той відмовився. Очолив найвищий науковий заклад України В. Вернадський.

Урочисте відкриття Української академії наук відбулося 24 листопада 1918 року. Першими дійсними членами (академіками) були призначені В. Вернадський (президент), А. Кримський (неодмінний секретар), Д. Багалій, М. Кащенко, В. Косинський, О. Левицький, М. Петров, С. Смаль-Стоцький, Ф. Тарановський, С. Тимошенко, М. Туган-Барановський, П. Тютковський.

Академія наук включала три структурних відділи: історично-філологічний, фізико-математичний і соціально-економічний. При УАН діяла Національна бібліотека. Під керівництвом академіка В. Вернадського працювала Комісія з вивчення природних багатств України. У 1919-1920 рр. учені Академії наук розробили найновіші правила українського правопису. Розпочалось академічне видання творів Т. Шевченка та І. Франка.

Завдання VI

1. Прочитайте уривок джерела.

«Український народ не хоче й не буде своєю кров'ю рятувати Німеччину. Якщо Німеччина стоїть сьогодні перед смертельною небезпекою зі Сходу, то це наслідки дикунської політики німецького імперіалізму серед поневолених народів Сходу... Ми боремося за Українську державу, а не за чужий імперіалізм. Ми мусимо берегти наші сили, бо ми впевнені, що війна у своїй кінцевій фазі надасть нам державу...»

Таку позицію у зверненні до українського народу в роки Другої світової війни проголосив

А. Провід ОУН (Б);

Б. Уряд Української РСР;

В. Очільник рейхскомісаріату «Україна»;

Г. Керівник Українського штабу партизанського руху.

2. Що стало однією із причин проведення операції «Вісла»?

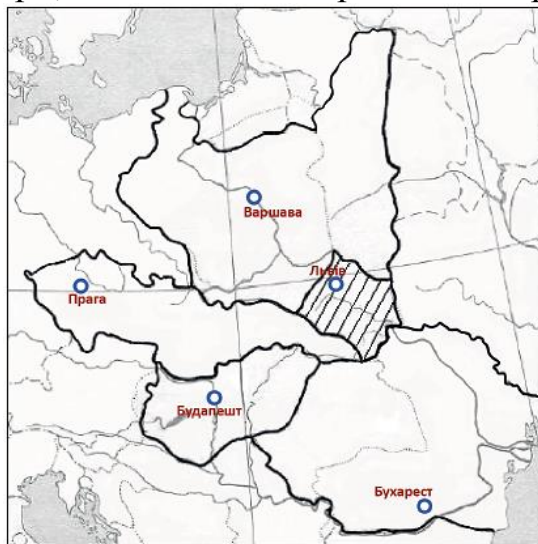
А. Активна діяльність підпілля ОУН і загонів УПА на Закерзонні;

Б. Прагнення радянського керівництва приєднати Закарпаття до УРСР;

В. Переселення в західні області УРСР фахівців із Наддніпрянщини;

Г. Намагання забезпечити робочою силою відбудову Донбасу.

3. Якого року після Першої світової війни було визначено статус території, позначеної на картосхемі штрихуванням?

А. 1918 р.;

Б. 1919 р.;

В. 1921 р.;

Г. 1923 р.

4. Узгодьте дату з подією.

1. Січень 1918 р.

2. Квітень 1918 р.

3. Січень 1919 р.

4. Листопад 1921 р.

А. «Листопадовий зрив» у Львові;

Б. Державний переворот Павла Скоропадського;

В. Другий «Зимовий похід» Армії УНР;

Г. Бій під Крутами;

Д. Проголошення Акта Злуки УНР і ЗУНР.

Відповідь: 1Г, 2Б, 3Д, 4В

5. Установіть послідовність подій XVII-XVIII ст.

А. Руїна;

Б. Паліївщина;

В. Коліївщина;

Г. Хмельниччина.

Відповідь: Г, А, Б, В

6. У якому уривку історичного джерела відображено один із заходів, спрямованих на асиміляцію українців у 1920-1930-х рр.?

А. «Міністерство освіти категорично відхилило прохання відкрити школи з викладанням українською мовою, наголосивши, що громадяни зобов'язані давати своїм дітям освіту тільки в ...школах із румунською мовою викладання...»;

Б. «На Волині та Поліссі осаджено понад 8 тисяч родин військових. Дано їм, за урядовим розпорядженням, землі від 20 до 80 га, деревину на будівництво, грошей чимало...»;

В. «Країна русинів на південь від Карпат буде мати окремий сойм. Цей сойм буде виконувати владу в усіх мовних, шкільних, релігійних питаннях краю...»;

Г. «Народна маса на Україні, прокинувшись і лише трохи національно усвідомивши себе, вже жадібно тяглася до рідної школи, до рідної книжки, до рідної преси, до всіх інших проявів рідної культури...».

7. У якому уривку з історичного джерела відображено сутність літературної дискусії, започаткованої М. Хвильовим?

А. «...необхідно відзначити, що Волинська і Київська губернії беруться як приклади найбільш успішного проведення політики українізації, а Донецька – як найбільш відстала в цьому відношенні губернія...»;

Б. «...кінець малоросійському епігонству і провінційності, українське мистецтво прилучається до світового, і, в першу чергу, до західноєвропейського; Українське мистецтво...започатковує нове велике культурне коло...»;

В. «...мені здається, що переклад повісті «Мати» [Максима Горького] на українську говірку не потрібен. Мене дуже дивує той факт, що люди [...] прагнуть зробити говірку мовою, пригноблюють тих великоросів, які є меншиною в області цієї говірки...»;

Г. «...на Україні [...] культура міста є російська, а культура села – українська. Поставити собі завдання активно українізувати партію, це значить стати на точку зору нижчої культури села, порівняно з вищою культурою міста...».

8. Узгодьте назву документа Української Центральної Ради з наслідками його оприлюднення.

1. Перший Універсал;
2. Другий Універсал;
3. Третій Універсал;
4. Четвертий Універсал.

А. Збройний виступ самостійників, поповнення складу Центральної Ради представниками національних меншин;

Б. Створення Генерального секретаріату, загострення стосунків із Тимчасовим урядом Росії;

В. Підписання Брест-Литовського мирного договору, вступ німецьких й австрійських військ на територію УНР;

Г. Поширення влади Центральної Ради на дев'ять українських губерній (без Криму), початок соціально-економічних перетворень;

Д. Утворення Української Центральної Ради, початок Української революції.

Відповідь: 1Б, 2А, 3Г, 4В

9. Укажіть головні ідеї програмних документів Кирило-Мефодіївського братства.

1. Ліквідація самодержавства, скасування кріпацтва та станового поділу суспільства

2. Створення демократичної федерації слов'янських християнських республік

3. Об'єднання українського та польського рухів у єдиний національно-визвольний рух

4. Утвердження демократичних прав і свобод, рівності усіх громадян перед законом

5. Повалення царизму шляхом військового перевороту або визвольного повстання

6. Здобуття Україною автономії у складі демократичної Російської республіки

7. Здійснення національної революції для відродження «Української держави від Карпат до Кавказу»

Відповідь: 1, 2, 4

10. Установіть послідовність відображених в уривках документів подій на західноукраїнських землях у міжвоєнний період.

А. «Вирок прозвучав доволі трагічно: Бандеру, Лебедя і Карпинця засуджено до смертної кари... Але згідно з амністією смертну кару замінено на довічне ув'язнення... Підсудні вислухали вирок спокійно, а Бандера та Лебедь вигукнули: «Хай живе Україна!»...»

Б. «Від нинішнього дня весь український національний табір виступає як одна цілісність, стає в одній оборонній і бойовій лаві, в одній суцільній фаланзі під назвою УНДО...»

В. «Громадяни! Українці – Українки! Пам'ятайте, що 12 лютого Ви виберете свій перший сойм! На чолі кандидатів стоять: батько прем'єр отець Августин Волошин та міністр Юліян Ревай...»

Г. «У селі Копилів Сокальського повіту Львівського воєводства знищено приміщення читальні, подерто бібліотечні книжки й портрети Шевченка та Франка. Після знищення читальні вишикувано людей перед читальнею і змушено їх кричати: Хай живе Пілсудський!...»

Відповідь: Б, Г, А, В